

KRIMINALISTINIO KORUPCIJOS APIBŪDINIMO YPATUMAI

Doktorantė Gintarė Šatienė

Mykolo Romerio universiteto Teisės saugos fakulteto Kriminalistikos katedra
Ateities g. 20, LT–08303 Vilnius
Telefonas 271 46 11
Elektroninis paštas krk@mruni.lt

Pagrindinės sąvokos: korupcija, kriminologinė korupcijos samprata, kriminalistinė korupcijos samprata, korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos.

S a n t r a u k a

Straipsnyje nagrinėjamos korupcijos sampratos kriminologiniu ir kriminalistiniu aspektais problemos. Korupcija kaip nusikalstamas reiškinys buvo analizuojamas kriminologijos, baudžiamosios teisės, sociologijos ir kitų mokslų, tačiau kriminalistiniai korupcijos sampratos klausimai iki šiol Lietuvoje nebuvo nagrinėti. Todėl, siekiant plėsti kriminalistikos mokslo galimybes korupcijos tyrimo ir prevencijos srityse, aktualia problema tampa tinkamas korupcijos kriminalistinis suvokimas, kadangi kriminalistikai nagrinėjant atskirų nusikalstamų veikų charakteristikas, jų tyrimo, išaiškinimo ir profilaktikos metodus, įrodomosios medžiagos rinkimo, tyrimo, vertinimo, panaudojimo techninius ir taktinius būdus ir priemones, visų pirma svarbu nustatyti kriminalistinius korupcijos požymius ir apibūdinti tas nusikalstamas veikas kriminalistiniu aspektu. Atsižvelgiant į tai šiame straipsnyje ir bandoma pateikti kriminalistinį korupcijos apibūdinimą. Straipsnyje lyginamos ir analizuojamos įstatymų nuostatos, pateikiami kriminalistiniu požiūriu svarbūs korupcinio pobūdžio nusikalstamoms veikoms būdingi požymiai, išdėstomi samprotavimai dėl korupcijos sampratos atribojimo kriminologijos ir kriminalistikos mokslų kontekste.

I v a d a s

Šiandien niekas neabejoja, jog korupcijos problema tiek Lietuvoje, tiek kitose pasaulio valstybėse tikrai egzistuoja, o jos mastai yra sunkiai nuspėjami. Oficialus, t. y. teisinis, korupcijos buvimo įrodymas – tai oficiali, pagal atskirus Baudžiamojo kodekso straipsnius (apimančius korupciją), užregistruotų ir išaiškintų nusikalstamų veikų statistika, taip pat teismuose paskelbtų nuosprendžių, atlikus tokių baudžiamųjų bylų teisminį nagrinėjimą, analizė. Korupcija – tai reiškinys, besireiškiantis konkrečioje erdvėje ir apimantis skirtingas sritis, todėl kovai su šiuo reiškiniu turi būti skiriamas nemenkas dėmesys, o čia svarbią reikšmę turi ir kriminalistikos mokslas.

Korupcijos socialinis fenomenas egzistuoja nuo senovės kaip viena labiausiai paplitusių ir itin kenksmingų valstybės tarnybai elgesio formų. Korupcija primena pusiau mistinį fenomeną: visi apie ją kalba, tačiau niekas tiksliai negali įvardyti, kas ji yra.

Vyrauja nuomonė, kad tokios nusikalstamos veikos kaip kyšio, neteisėto atlyginimo priėmimas, papirkimas neatsiejamos nuo korupcijos sąvokos, tačiau taip pat akivaizdu, kad korupcija apima šiuos nusikaltimus, bet neapsiriboja vien tik jais. Todėl, siekiant plėsti kriminalistikos mokslo galimybes korupcijos tyrimo ir prevencijos srityse, svarbu išsiaiškinti ir kriminalistinę šio reiškinio sampratą, nes labai svarbu atsakyti į klausimą, ar galima atskleisti kriminalistinius korupcijos požymius ir apibūdinti šią nusikalstamą veiką kriminalistiniu aspektu. Reikia pasakyti, kad iki šiol kriminalistinė korupcijos samprata Lietuvoje nebuvo nagrinėta. Korupcija analizuojama tik kriminologijos ir sociologijos mokslų kontekstuose, nuošalėje paliekant kriminalistiką. Todėl šis straipsnis – tai mėginimas pateikti

kriminalistinę korupcijos sampratą, o tai daryti tikslinga visų pirma aptariant kriminologinę korupcijos sampratą, taip siekiant užčiuopti korupcijos, kaip socialinio reiškinių, esmę.

Straipsnyje, taikant lyginamąjį, loginį, sisteminę analizę, kritikos ir kitus metodus, siekiama atiboti kriminalistinę korupcijos sampratą nuo kriminologinės ir atskleisti kriminalistinės korupcijos sampratos ypatumus. Siekiant šio tikslo nagrinėjamos tarptautinių teisės aktų nuostatos, analizuojami Lietuvos, taip pat kitų užsienio valstybių įstatymai, mokslinė literatūra.

1. Korupcijos apibūdinimas kriminologiniu aspektu

Teigiama, kad tiek, kiek egzistuoja tarnyba, pareigos, pasitikėjimas jų vykdytojais, tiek egzistuoja ir pati korupcija [1, p. 344–345]. Tai pagrindžia 150 dantiraščio įrašų, kuriuos danų archeologų grupė surado Sirijoje, Rakkos mieste. Juose teigiama, kad toje vietovėje buvęs asirų civilizacijos, egzistavusios XIII a. pr. Kr., administracinis centras. Rastas specialus archyvas, priklausęs institucijai, atitinkančiai šių dienų vidaus reikalų ministerijai, kuriame buvo sukaupti duomenys apie valdininkus, ėmusius kyšius [2, p. 36]. Korupcijos reiškinys nebuvo svetimas ir senovės Lietuvoje: XVI a. iškilus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės politikas ir humanistas A. Volanas traktate „Apie politinę arba pilietinę laisvę“ rašė: „(...) jei valdžia (...) būtų pavedama „nešvariems“ žmonėms, tie visada rūpintųsi savo nauda nei visų gerove, ir neįtikėtina, kad tokiems žmonėms stovint prie valdžios vairo, valstybės plaukimas būtų laimingas bei teisingas“ [3, p. 140]. Taigi istorijos faktai rodo, kad korupcija – senas kaip pasaulis reiškinys, ir kad žmonija niekada nebuvo linkusi su juo taikstyti.

Korupcijos terminas kilęs iš lotyniško žodžio „*corruptio*“, kuris reiškia gadinimą, papirkimą. „Tarptautinių žodžių žodynas“ korupciją aiškina panašiai: „korupcija – tai pareigybinių teisių panaudojimas pasipelnymo tikslais; pareigūno ar politinio veikėjo papirkimas“ [4, p. 269]. Kitas „Tarptautinių žodžių žodynas“ išplečia šio žodžio aiškinimą ir teigia, kad „korupcija – tai valstybės įstaigos pareigūno ar politinio veikėjo kyšio ėmimas už pareigų atlikimą arba už įstatymo pažeidimą, siekiant naudoti sau ar abipusės naudai, papirkimas, kyšininkavimas“ [5, p. 673]. Taigi korupcija įvardijama valdininkų elgsena, jų piktnaudžiavimas jiems suteiktais įgaliojimais, padėties išskirtinumu dėl asmeniško savanaudiško paskatų.

Korupciją kaip komplikuotą socialinį reiškinį apibrėžti išties nėra lengva. Anot V. Justickio, korupcijos reiškiniai yra tokie sudėtingi, jos formos atskirose šalyse yra tokios įvairios, kad po ilgų bandymų surasti visoms šalims vienodą apibrėžimą buvo suabejota, ar tai įmanoma apskritai, nes pateikiama daugiau nei 300 korupcijos apibrėžimų [1, p. 344–345]. Šią mintį pagrindžia S. R. Ackermano teiginys, jog tai, ką vienas laiko kyšiu, kitas laiko dovana [6, p. 19]. Vadinas, visų pirma būtina prieiti prie vienos nuomonės dėl korupcijos kaip atskiro socialinio reiškinių apibrėžimo, identifikuoti šiam reiškinii būdingus bruožus ir tik tada kalbėti apie jos paplitimo mastą, lygį, daromą žalą, tyrimą, prevenciją ir kitus su tuo susijusius klausimus.

Nepriklausomybę atkūrusioje Lietuvoje korupcijos ir jos prevencijos problema mokslininkai pradėjo domėtis tik antroje devintojo dešimtmečio pusėje. Sovietmečiu apie korupciją ir kyšininkavimą buvo kalbama labai nedaug, pripažįstant tik smulkiają korupciją, kuri reiškesi socialinėje žmonių aptarnavimo srityje, taip bandant sudaryti vaizdą, jog kyšininkavimas – tai „bjauri praeities liekana, kurios šaknys siekia tolimą praeitį“, ir kad „tarybinei visuomenei kyšininkavimas yra visiškai svetimas reiškinys“ [7]. Remdamiesi tarptautiniu patyrimu, 1997 m. teisininkai A. Pivoriūnas ir D. Jočienė pamėgino apibrėžti korupcijos sampratą, jos rūšis, valstybių vykdomą teisinio korupcijos persekiojimo praktiką [8]. Be to, šiuos klausimus iš kriminologijos mokslo pozicijų nagrinėjo ir V. Justickis bei A. Raudonienė [19]. Lietuvos teisės instituto direktorius A. Dapšys pamėgino parengti organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos prevencijos koncepcijos metmenis [10]. Kiek vėliau šios idėjos atsispindėjo 1999 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės priimtoje valstybinėje „Organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos prevencijos programoje (laikotarpiui iki 2005 metų)“. Korupcijos ir organizuoto nusikalstamumo sąsajas apibūdino teisininkai A. Gutaustas [11] ir K. Šimkus [12]. Kiti teisininkai, pavyzdžiui, P. Kuconis ir V. Nekrošius, apžvelgė Specialiųjų tyrimų tarnybos vietą šalies teisėsaugos sistemoje, taip pat apibrėžė šios institucijos funkcionavimo principus [13]. Sociologas A. Dobryninas ir teisininkas V. Skapcevičius analizavo kriminogeninės padėties Lietuvoje pokyčius, taip pat teisės sistemos reformą, žiniasklaidos vaidmenį, atspindint nusikalstamumo būklę bei formuojant viešąją nuomonę [14]. Be to, praėjusį dešimtmetį korupcijos reiškinys tapo ne tik teisiniu, bet ir sociologiniu tyrimų objektu: 1997 m. Teisės institutas atliko viktimologinę apklausą, kurioje buvo klausama ir apie valstybės tarnautojų korumpuotumą [15]; 1999 m. „Vilmorus“ agentūra atliko pirmąjį nacionalinį specialiai korupcijos problema analizuojantį gyventojų ir verslininkų tyrimą [16]; 2000 m. rugpjūčio–gruodžio mėnesiais

„Transparency International“ Lietuvos skyrius ir sociologinių tyrimų agentūra „Baltijos tyrimai“ nagrinėjo politinių partijų antikorpucines nuostatas, atliko sociologinę gyventojų apklausą [17]. Tad galime teigti, kad Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų valstybių, korupcijos šaknys glūdi praeityje, o dabartis sudaro sąlygas naujoms korupcijos pasireiškimo formoms. Jas keisdama korupcija prasiskverbia į įvairias valstybės institucijas, politikos sritį, privatų sektorių, o neretai įgyja ir tarptautinį pobūdį. Visa tai dar kartą skatina pateikti aiškų korupcijos apibrėžimą, kurio visų pirma bandoma ieškoti nacionaliniuose teisės aktuose.

Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento vadovaujama autorių grupė, 1999 m. atlikusi Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos užsakytą (inicijavo PHARE programa) tyrimą „Korupcijos situacijos Lietuvoje preliminarinis įvertinimas bei kovos su korupcija strategijos matmenų parengimas“, pabrėžė, kad „Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose vartojamas korupcijos terminas, tačiau esminiu šalies teisinės sistemos, įstatymo leidėjo darbo trūkumu yra ir lieka tai, kad iki šiol neturime griežtai ir juridiškai tiksliai apibrėžtos korupcijos definicijos [...]. O jis yra būtinas, antraip kovos su korupcija strategija, objektas liks neaiškūs ir neapibrėžti. Todėl juridinės ir kitokios praktinės antikorpucinės priemonės, korupcijos prevencijos taktika ir praktika bus nepakankamai efektyvi“ [19, p. 4]. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) vadovo 1999 m. spalio mėn. pasirašytame „Nacionalinės kovos su korupcija strategijos metmenų projekte“ taip pat pažymima, kad „Korupcijos samprata neturėtų būti pamiršta, vykdant teisinę reformą Lietuvoje, ir turėtų atsispindėti atitinkamuose įstatymuose“ [19].

Tai, jog korupcijos apibrėžimo problema aktuali kiekvienai valstybei, patvirtina ir Jungtinių Tautų Organizacijos Pareigūnų elgesio kodekso 7 straipsnio b punktas, kuris nurodo, kad korupcijos sąvoka turi būti apibrėžta pagal nacionalinę teisę [20, p. 7]. Lietuvos įstatymų leidėjas nepasistengė apibrėžti korupcijos reiškinio – pastebimi tik atskiri bandymai apibūdinti korupciją. Štai Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 62 „Dėl korupcijos prevencijos programos“ patvirtinta Organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos prevencijos programa, kurios antroje dalyje vertinant išanalizuotą padėtį pateikiami du korupcijos aspektai:

1. korupcija – tai visuma pareiginių nusikaltimų;
2. korupcija – tai organizuoto nusikalstamumo egzistavimą užtikrinantis veiksnys [21].

Korupcijos sampratos teisinę problemą bandoma išspręsti Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme. Jame pateikiama tokia korupcijos sąvoka: „korupcija – tai valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens tiesioginis ar netiesioginis siekimas, reikalavimas arba priėmimas turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) sau ar kitam asmeniui už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal einamas pareigas, taip pat valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmai arba neveikimas siekiant, reikalaujant turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau arba kitam asmeniui ar šią naudą priimant, taip pat tiesioginis ar netiesioginis siūlymas ar suteikimas valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens einamas pareigas, taip pat tarpininkavimas darant šioje dalyje nurodytas veikas“ [22]. Turbūt daugelis pritaris nuomonei, kad minėtame įstatyme pateiktas korupcijos kaip reiškinio apibrėžimas yra ganėtinai platus, iš esmės šiuo metu turintis daugiau tik teorinę reikšmę.

Reikėtų atkreipti dėmesį į Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. IX-711 priimtą Lietuvos Respublikos nacionalinę kovos su korupcija programą, kurios 5.3 punkte, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos ir tarptautinių organizacijų teisės aktus ir esamą padėtį, abstrakčiai teigiama, kad „korupcija yra bet koks valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens elgesys, neatitinkantis jiems suteiktų įgaliojimų ar nustatytų elgesio standartų, arba tokio elgesio skatinimas siekiant naudos sau ar kitiems asmenims ir taip pakenkiant asmenų ir valstybės interesams“ [23]. Kaip rašo A. Raudonienė, iš pirmo žvilgsnio ši traktuotė lyg ir atitinka šiuolaikinę korupcijos sampratą, numatančią atsakomybę už korpucines veikas asmenims, dirbantiems privačiame sektoriuje ar besiverčiantiems profesine veikla, tačiau jie turi turėti viešojo administravimo įgaliojimus arba teikti viešąsias paslaugas¹. Būtent tai leidžia manyti, kad asmenys, dirbantys privačiame sektoriuje, vis dėlto gali išvengti atsakomybės už veiksmus, kuriais pasireškia korupcija, juolab kad panaikinti Baudžiamojo kodekso straipsniai „Komerčinis papirkimas“ ir „Nepagrįsto atlyginimo priėmimas“, numatę atsakomybę už veiksmus, kuriais korupcija pasireškia privačiame sektoriuje [9, p. 114–121]. Be abejo, pateikti korupcijos apibūdinimai iki galo neapibrėžia šio reiškinio. Deja, korupcijos turinio ir sampratos nepatei-

¹ LR BK 230 str. 3 d. valstybės tarnautojui prilygina asmenį, kuris dirba bet kokioje valstybinėje, nevalstybinėje ar privačioje įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje arba verčiasi profesine veikla ir turi atitinkamus viešojo administravimo įgaliojimus, arba teikia viešąsias paslaugas, išskyrus ūkines ar technines funkcijas atliekantį asmenį.

kia ir Lietuvos baudžiamasis įstatymas, nors nurodoma, kad tai pavojingas visuomenei, priešingas teisei dalykas.

Taigi pasitelkus į pagalbą baudžiamąją teisę, iš baudžiamajame įstatyme pateiktų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams sudėčių pagal jos reikšimosi sritis galima išskirti dvi korupcijos rūšis: korupcija valstybinio valdymo srityje ir komercinė korupcija. Būtent čia atsiskleidžia šiandien neretai analizuojamas korupcijos sampratų skirstymas į korupciją siaurąją ir plačiąją prasme. Kaip rašo A. Raudonienė, Jungtinių Tautų Organizacijos informaciniame žinyne, skirtame tarptautinei kovai su korupcija, Pasaulio banko bei „Transparency International“ pateiktuose korupcijos apibrėžimuose bei Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme pateiktas korupcijos „siaurąją prasme“ apibrėžimas, t. y. šių veikų subjektas yra tik valstybės tarnautojai. Dažniausiai turima omenyje valstybės valdymo, viešojo administravimo pareigūnas ar tarnautojas ir jo tarnyba, tai gali būti mokesčių inspektorius, muitininkas, policijos pareigūnas, bet koks kitas valstybės tarnautojas, priimančias sprendimus valstybės vardu. Tokia korupcijos sąvoka apima tik sritis, kuriose veikė valstybės tarnautojai ar politikai, turintieji „viešą įgaliojimą – dirbantys viešojo administravimo institucijose, parlamente, savivaldybėse“. Šiuo atveju korupcijos sąvoka neapima privataus verslo, taip pat žiniasklaidos. Korupcijos sąvokai plačiąją prasme (arba moderniam korupcijos apibrėžimui) pagrindą padėjo Europos Tarybos kovos su korupcija grupės „darbinis“ korupcijos apibrėžimas, korupciją apibūdinantis kaip kyšininkavimą arba bet kokį kitą veiksmą, susijusį su asmenimis, kuriems suteikta valstybinio ir privataus sektoriaus atsakomybė ir kurie pažeidžia savo įsipareigojimus kaip valstybės pareigūnai, privataus sektoriaus darbuotojai, nepriklausomi verslininkai arba bet kokio kito statuso asmenys, jį panaudojantys nepelnytai naudai įgyti sau arba kitiems. Šiame apibrėžime bet kokiu kitu veiksmu gali būti laikomas sukčiavimas, neteisėti mokėjimai, balsų ar pareigų pirkimas ir pardavimas, neteisėta politinė parama, piktnaudžiavimas įgaliojimais, valstybės lėšų išekvojimas. Šiuo atveju korupcinių veiksmų subjektas gali būti tiek valstybės tarnautojas, tiek kitas asmuo. Toks platus korupcijos apibrėžimas apima ne tik valstybinę tarnybą bei tarnybą privataus verslo srityje, bet ir politinę veiklą [9, p. 114–121]. Manytina, jog toks korupcijos, kaip socialinio reiškimo, besireiškiančio įvairiose visuomenės ir valstybės gyvenimo srityse, apibrėžimas iš esmės yra būdingas kriminologijos ir sociologijos, bet ne kriminalistikos mokslui, nes kriminalistikos tyrimo objektas yra ne nusikalstamumas, kaip socialinis reiškinys, apskritai, o labiau atskiros konkrečios nusikalstamos veikos, jų charakteristika, tyrimo, išaiškinimo ir profilaktikos metodai, įrodomosios medžiagos rinkimo, tyrimo, vertinimo, panaudojimo techniniai ir taktiniai būdai ir priemonės. Be abejo, būtų idealu, jeigu kriminalistikos mokslo objektas apimtų ir pavienius nusikaltimus ar nusikaltėlius (mikrosritis), ir nusikalstamumą kaip visuomenės fenomeną ar nusikaltėlių kategorijas (makrosritis) [24, p. 5–6], tačiau kalbant apie korupcijos, kaip socialinio reiškimo, sampratą kiltų klausimas, ar tokiu atveju kriminalistika tinkamai atliktų savo paskirtį praktinėje nusikalstamas veikas tiriančių pareigūnų veikloje? Manychiau, kad ne.

Taigi patį korupcijos reiškinį reikėtų suvokti kaip besikartojančią, integralią nusikalstamą veiką, kurią vykdo individas, palaikantis tarnybos santykius su valstybės aparatu, privačiu verslo subjektu, rinkėjais, žiniasklaidos auditorija (skaitytojais, žiūrovais), ir kuri pasireiškia piktnaudžiavimu savo padėtimi bei pasitikėjimu siekiant asmeninės naudos, kurią taip pat reikėtų suprasti plačiau, t. y. ne tik kaip materialią, bet ir kaip kitokią, pavyzdžiui, kaip prestižą, galimybę siekti karjeros, kaip atsakomąją paslaugą. Būtent tokią korupcijos, kaip ne pavienio atskiros kyšio, o daugiau ar mažiau nuolatinio kyšininkavimo, būdingo žmogui ar žmonių grupei, sąvoką reikėtų turėti omenyje kalbant apie korupciją kaip socialinį reiškinį, t. y. kriminologiniu aspektu.

2. Korupcijos apibūdinimas kriminalistikos moksle

Kriminalistika – taikomasis mokslas, grindžiamas baudžiamosios ir baudžiamojo proceso teisės normomis [25]. Išties dėl kriminalistikos ir baudžiamojo proceso santykio iš esmės nesiginčijama: baudžiamojo proceso įstatymas reglamentuoja procesinę nusikaltimų tyrimo tvarką, o vadovaudamasi baudžiamąja teise bei baudžiamuoju procesu ir kitų mokslų laimėjimais, kriminalistika rengia procesinių veiksmų bei nusikaltimų tyrimo taktiką, techniką bei metodiką. Iš esmės nesiginčijama ir dėl kriminalistikos bei baudžiamosios teisės sąryšio: kriminalistika, analizuojanti ir rengianti nusikalstamų veikų atskleidimo, jų išaiškinimo ir prevencijos metodus, neabejotinai naudojami baudžiamosios teisės normomis, nustatančiomis nusikalstamas veikas ir joms būdingus bruožus, be to, kriminalistika plačiai vartoja baudžiamosios teisės sąvokas bei, įgyvendindama jai iškeltus uždavinius, privalo vadovautis atitinkamais baudžiamosios teisės įstatymais (pavyzdžiui, nagrinėdama ir rengdama atskirų

nusikalstamų veikų rūšių tyrimo metodiką, privalo vadovautis šias veikas apibrėžiančiomis baudžiamosios įstatymo nuostatomis). Vadinasi, kalbant apie kriminalistinę korupcijos sampratą omenyje reikia turėti ne korupciją kaip atskirą socialinį reiškinį, o korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, įvardytas baudžiamajame įstatyme. Korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos (kitais dar literatūroje vadinamos korupcijos pasireiškimo formomis) įtvirtintos tiek tarptautiniuose, tiek ir nacionaliniuose teisės aktuose.

Pats svarbiausias tarptautinės teisės aktas šioje srityje – Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos Nr. 173, kurią 1999 m. sausio 27 d. Strasbūre pasirašė ir Lietuvos Respublikos įgaliojti atstovai. Šioje konvencijoje yra įvardytos atskiros korupcijos pasireiškimo formos: vietos valstybės pareigūnų aktyvusis kyšininkavimas, vietos valstybės pareigūnų pasyvusis kyšininkavimas, vietos viešųjų susirinkimų narių kyšininkavimas, užsienio valstybės pareigūnų kyšininkavimas, užsienio viešųjų susirinkimų narių kyšininkavimas, aktyvusis kyšininkavimas privačiame sektoriuje, pasyvusis kyšininkavimas privačiame sektoriuje, tarptautinių organizacijų pareigūnų kyšininkavimas, tarptautinių parlamentinių asamblėjų narių kyšininkavimas, teisėjų ir tarptautinių teismų pareigūnų kyšininkavimas, prekyba poveikiu, pajamų, gautų padarius su korupcija susijusį nusikaltimą, plovimas, buhalteriniai nusikaltimai [26, p. 7–9].

Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos – tai kyšininkavimas, tarpininkavimas, papirkimas, kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudos: piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimas, piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais, dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas ar iššvaistymas, tarnybos paslapties atskleidimas, komercinės paslapties atskleidimas, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas, kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą ar kitos nusikalstamos veikos, kai tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą [27]. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo 2 dalies 3 punkte [28] pateiktas toks pat korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų apibūdinimas.

Be abejo, laikymasis nuomonės, jog korupcijos kriminalistinė samprata yra siejama su korupcinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis, suponuoja mintį, jog čia korupcija suvokiama daugiau „siurajama prasme“, t. y. šių veikų subjektai yra tik valstybės tarnautojai. Tai pagrindžia ir Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo, Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo ir Baudžiamosios kodekso XXXIII skyriaus „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams“ nuostatų lyginamoji analizė. Akivaizdu, jog kriminalistinė korupcijos samprata apima ne tik nusikalstamas veikas, susijusias su valstybės tarnyba, t. y. kyšininkavimą, tarpininkavimą, papirkimą ir kt., bet ir kitas nusikalstamas veikas, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudos ir jeigu tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą (dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas ar iššvaistymas, tarnybos paslapties atskleidimas, komercinės paslapties atskleidimas, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas ir kt.). Vadinasi, kalbant apie kriminalistinę korupcijos sampratą korupcija yra įvardijamas valdininkų elgesys, jų piktnaudžiavimas jiems suteiktais įgaliojimais, padėties išskirtinumu dėl asmeniškų savanaudiškų paskatų. Žodžiu, kriminalistinė korupcija galima valstybės tarnyboje, kur valstybės tarnautojams suteikti įgaliojimai, tiksliai apibrėžtos nusikalstamos veikos, susijusios su valstybės tarnyba ir viešaisiais interesais. Todėl aktualu atkreipti dėmesį į šiuo metu galiojančią Valstybės tarnybos įstatymą [29], *valstybės tarnybą* apibrėžiantį kaip teisinių santykių, atsirandančių įgijus valstybės tarnautojo statusą, jam pasikeitus ar jį praradus, taip pat atsirandančių dėl valstybės tarnautojo viešojo administravimo veiklos valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimant ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių ar programų projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldžių asmenų atžvilgiu, visuma. Be abejo, valstybės tarnybos sąvoka nėra aiški ir konkreti ir, kaip daugelis su korupcija susijusių reiškinų, reikalauja išsamios analizės, tačiau tai – jau kito tyrimo objektas.

[domu tai, kad užsienio valstybės, tarptautinės su korupcija kovojančios organizacijos taiko skirtingus korupcijos formų skirstymo principus – vienos šalys tenkinasi kyšininkavimo sąvoka, o kitos mėgina skrupulingai apibrėžti galimas įvairias korupcinio pobūdžio veikas. Kai kurių valstybių teisės aktai korupciją apibūdina išvardydami korupcinę veiką ir elgesį, susijusį su įvairiomis organizuoto nusikalstamumo formomis. Australijos Nepriklausomos komisijos kovai su korupcija aktas korupcijai priskiria tokias veikas: netinkamas pareigūno elgesys (piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi), kyšininkavimas, šantažas, neteisėto atlyginimo siūlymas ar priėmimas, sukčiavimas (apgavystė), vagystė, nusikaltimai teisingumui, lėšų iššvaistymas, rinkiminis kyšininkavimas, rinkimų kampanijos finansavimo pažeidimai, sukčiavimai per rinkimus, rinkėjų papirkinėjimas, mokesčių vengimas, pajamų slėpimas, valiutinių operacijų taisyklių pažeidimas, prekyba narkotinėmis medžiagomis, nelegalus azartinių žaidimų verslas, sąvadavimas, nelegalaus verslo organizavimas, įmonių bankroto įstatymo pažeidimai, nusikaltėlių slėpimas, dokumentų klastojimas, valstybės interesų išdavimas, mėginimai sukurti organizuotą nusikalstamą grupuotę ir kt. [30, p. 4]. Kaip matyti, Australijoje prie korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų galima priskirti išties nemažai nusikaltimų, o daugelio Europos valstybių baudžiamieji kodeksai kaip korupcijos apraiškas nurodo atskiras nusikalstamas veikas – kyšininkavimą, neteisėtą poveikį verslui ar balsavimo rezultatams ir kitas veikas [31, p. 81–91].

Kriminalistikos tikslas – padėti tyrėjui ištirti nusikaltimus [32, p. 30–31], tad sąvokai „korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos“ galima kelti tuos pačius reikalavimus. R. Burdos nuomone, nusikalstamų veikų skirstymo pagrindas turėtų būti kriminalistiniu požiūriu svarbūs nusikalstamų veikų požymiai, į kuriuos atsižvelgiant būtų galima parengti jų tyrimo metodiką. Dėl to susidūrus su nusikalstama veika pirmiausia reikėtų bandyti atsakyti į klausimus, kur, kas, kada, kieno padedamas, kokiu būdu ir kokiom priemonėm padarė šią veiką. Į šiuos klausimus turėtų padėti atsakyti rengtos atitinkamos nusikaltimų tyrimo rekomendacijos, kurios turėtų nurodyti kur, kokiu būdu ieškoti korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų pėdsakų, kaip jais operuoti atliekant tyrimą, kas lemia sėkmę tiriant panašias nusikalstamas veikas.

Remiantis R. Burdos suformuluotu ekonominiams nusikaltimams būdingų požymių modeliu [32, p. 30–31] ir jį pritaikius mūsų nagrinėjamai sričiai, galima išskirti šiuos pagrindinius korupcinio pobūdžio nusikalstamosioms veikoms būdingus požymius:

1. nusikalstamos veikos objektas – baudžiamojo įstatymo saugomi visuomeniniai santykiai, į kuriuos nukreipta pavojinga veika, kuria daroma žala arba sudaromos sąlygos ją padaryti. Korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų objektas yra valstybės tarnyba, kaip teisinių santykių, atsirandančių įgijus valstybės tarnautojo statusą, jam pasikeitus ar jį praradus, taip pat atsirandančių dėl valstybės tarnautojo viešojo administravimo veiklos valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant audita, priimant ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių ar programų projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldžių asmenų atžvilgiu, visuma. Šiomis nusikalstamomis veikomis pažeidžiama ne tik valstybės tarnybos institucijų veikla, bet daroma žala valstybės, visuomenės, žmogaus gyvenime ypač svarbiame, veiksmingame, tvariam pagal Konstituciją, įstatymus ir kitus teisės aktus veikiančiam valstybės aparatui;

2. kaltininko veikos, vykdančios korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką, pobūdis, kuris iš esmės yra susijęs su kaltininko funkcijomis viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas, siekiant sau ar kitiems asmenims naudoti, taip pat kai darant nusikalstamą veiką siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą;

3. nusikalstamų veikų padarymo būdų ir paliekamų pėdsakų panašumai. Korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos pasižymi tuo, jog jų bendriausi požymiai atsispindi šių nusikalstamų veikų paliekamuose pėdsakuose. Čia itin svarbu atkreipti dėmesį į pareigūno norminį veiklos modelį, A. Dulovo vadinamą „funkcinę matricą“. Turi būti nustatyti visi veiksmų pėdsakai, t. y. išaiškinta, kokiuose dokumentuose ar objektuose fiksuojamas šių veiksmų rezultatas [34, p. 101–102]. Norminį veiklos modelį korupcinio pobūdžio nusikalstamosiose veikose apibrėžia įstatymų, pavyzdžiui, Valstybės tarnybos, Viešojo administravimo ir kitų teisės aktų, pavyzdžiui, pareiginių instrukcijų, reikalavimai. Siekiant nustatyti korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų padarymo būdus ir paliekamus pėdsakus, privalu žinoti norminį nusikalstamos veikos subjekto veiklos modelį, t. y. atitinkamų norminių aktų reikalavimus, valstybės tarnautojo kompetenciją, teises ir pareigas, atsakomybės mastą;

4. nusikaltimų tyrimo ypatumų panašumas svarbus tuo, jog tiriamų objektų, pėdsakų ir nusikalstamų veikų padarymo būdų panašumais grindžiami korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimo metodai.

Galime teigti, jog būtent tarnybinė padėtis sudaro sąlygas subjektui atlikti korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiklą, kadangi einant tam tikras pareigas įgaliojimai valstybės tarnyboje panaudojami (t. y. sudaro galimybes) tokiai nusikalstamai veikai padaryti, t. y. veikti priešingai valstybės tarnybos interesams. Tokia veika pažeidžia valstybės tarnybos principus, normalią valstybės tarnybos institucijų veiklą, prieštarauja valstybės tarnybos priedermei ir funkcijoms. Pabrėžtina, jog einamos pareigos valstybės tarnyboje, jų pobūdis ir svarba paprastai turi tiesioginę reikšmę nusikalstamo tarnybinio pažeidimo, jo pasekmių pobūdžiui ir laipsniui.

Taigi analizuojant korupciją kriminalistikos mokslo požiūriu tikslinga kalbėti ne apie korupcijos kaip socialinio reiškimo, o apie korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atskleidimo, jų išaiškinimo ir prevencijos metodų rengimą, šių nusikalstamų veikų pėdsakų bei kitos įrodomosios medžiagos rinkimo, tyrimo ir panaudojimo taktinius ir techninius būdus ir priemones. Tokia pozicija grįstina tuo, jog korupciją kaip socialinį reiškinį tikslinga nagrinėti kriminologijos mokslui, galinčiam pateikti viską apimančią korupcijos, kaip didelio masto socialinio proceso, sampratą, kriminalistikai paliekant atskiras korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas. Kriminalistika tobulina atskirų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, t. y. kriminologinio tyrimo objektų, išaiškinimo ir tyrimo metodiką bei taktiką, rengia ir teikia rekomendacijas jų išaiškinimo bei atskleidimo klausimais, o to padaryti apskritai visam korupcijos reiškiniui praktiškai būtų neįmanoma. Pavyzdžiui, ar gali kriminalistika pateikti korupcijos apskritai tyrimo metodiką ar taktiką, arba parengti ir pateikti rekomendacijas, kaip išaiškinti ir atskleisti korupciją Lietuvoje? Manychiau, kad tai neįmanoma vien dėl to, kad korupcija, kaip socialinis reiškinys, yra itin plati ir daug aprėpianti sąvoka, neturinti konkrečiai ir vienodai apibrėžtų požymių, priešingai nei korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos, išsiskiriančios joms būdingais įstatymuose įtvirtintais požymiais, į kuriuos atsižvelgiant gali būti formuojamas ir jų tyrimo instrumentarijus.

Vadinasi, galime teigti, kad kriminalistika nagrinėja korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, o kriminologija – korupciją kaip socialinį reiškinį. Be to, atribojant kriminalistinę korupcijos sampratą nuo kriminologijoje įprastos korupcijos sampratos, reikėtų pastebėti ir tai, kad kriminologija taip pat atsako į klausimą, kokie socialiniai, ekonominiai ir kiti visuomeninio gyvenimo procesai skatina žmones daryti nusikalstamas veikas, kodėl vyksta korupciniai procesai ir kaip tam turi įtakos individualios bei visuomeninės priežastys, o kriminalistikos užduotis – tobulinti atskirų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atskleidimo, tyrimo ir profilaktikos instrumentarijų.

Išvados

Tai, kad pastaruoju metu korupciją apibūdinančias sąvokas yra priimta skirstyti į korupciją apibūdinančias siaurąją ir plačiąją prasme, turi įtakos ir kriminalistiniam korupcijos apibūdinimui. Manytina, kad modernųjį korupcijos apibrėžimą, kuris siejamas su korupcijos sąvoka plačiąją prasme ir apibūdina korupciją kaip ne pavienę, atskirą korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką, o daugiau ar mažiau nuolatinį šių veikų darymą, būdingą žmogui ar žmonių grupei, tikslinga turėti omenyje kalbant apie korupciją kaip socialinį reiškinį, t. y. kriminologiniu ar sociologiniu aspektais. Toks korupcijos apibrėžimas kriminalistikos moksle būtų gana sunkiai suvokiamas ir nepritaikomas praktiškai tiriant šį reiškinį.

Korupcija kriminalistine prasme turėtų būti suprantama kaip grupė korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, daromų valstybės tarnyboje, viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas, kurias sieja nusikalstamų veikų darymo būdai, pėdsakų susidarymo mechanizmas, nusikalstamas sau ar kitiems asmenims naudos siekimas ir šių nusikalstamų veikų atliekamas tyrimas.

LITERATŪRA

1. **Justickis V.** Kriminologija. 1 dalis. – Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001.
2. **Measures to Prevent Corruption.** Study of European Centre for Parliamentary Research and Documentation in the EU Member States. – Strasbourg, 1999.
3. **Volanas A.** Rinktiniai raštai. – Vilnius, 1996.

4. **Tarptautinių** žodžių žodynas. – Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.
5. **Tarptautinių** žodžių žodynas. – Vilnius: Žodynas, 1999.
6. **Ackerman S. R.** Korupcija ir valdžia: priežastys, padariniai ir reforma. – Vilnius, 2001.
7. **Misiūnas J.** Atsakomybė už kyšininkavimą. – Vilnius, 1986; taip pat žr.: **Misiūnas J.** Baudžiamoji atsakomybė už kyšininkavimą. – Vilnius, 1965.
8. **Jočienė D.** Korupcija postkomunistinėse šalyse // Teisės problemos. 1997. Nr. 1; **Pivoriūnas A.** Nusikaltimai valstybės tarnybai ir korupcija – problema bei jų sprendimo būdai // Justitia. 1997. Nr. 6.
9. **Raudonienė A.** Modernėjanti klasikinio korupcijos apibrėžimo Lietuvoje kaita // Jurisprudencija. 2002. T. 32(24); **Raudonienė A.** Korupcijos kategorijų analizė // Jurisprudencija. 2003. T. 41(33).
10. **Dapšys A.** Organizuotas nusikalstamumas ir korupcija: prevencijos ir kontrolės sistemos kūrimo Lietuvoje prielaidos bei perspektyvos // Teisės problemos. 1998. Nr. 4.
11. **Gutaustas A.** Tarptautinio organizuoto nusikalstamumo prevencijos organizavimas Lietuvoje. – Vilnius, 2000.
12. **Šimkus K.** Organizuotas nusikalstamumas kaip grėsmė nacionaliniam saugumui // Teisinės valstybės link. Jurisprudencija. 2000. T. 15(17).
13. **Kuconis P., Nekrošius V.** Teisės saugos institucijos. – Vilnius, 2001.
14. **Dobryninas A., Skapcevičius V.** Teisė – kriminalinės justicijos diskursui ir praktikai // Socialiniai pokyčiai: Lietuva, 1990/1998. – Vilnius, 2000.
15. **Tarptautinis** viktimologinis tyrimas Lietuvoje 1997 m. Baigiamoji ataskaita. Parengė Teisės institutas. – Vilnius, 1997.
16. **Korupcijos** Lietuvoje tyrimas. Sociologinis aspektas. 1999 m. sausis. Parengė doc. dr. V. Gaidys ir doc. dr. Tureikytė. – Vilnius, 1999.
17. **Ar Lietuva** nori politinio skaidrumo? [takingiausių Lietuvos politinių partijų antikorupcinių rinkimų programinių nuostatų ir Lietuvos gyventojų nuomonės apie korupciją apžvalga. Parengė doc. A. Dobryninas, dr. L. Žilinskienė. – Vilnius, 2001.
18. **Tyrimas** „Korupcinės situacijos Lietuvoje preliminarinis įvertinimas bei kovos su korupcija strategijos metmenų parengimas“. Baigiamasis pranešimas. – Vilnius, 1999.
19. **Nacionalinės** kovos su korupcija strategijos metmenų projektas, parengtas specialiųjų tyrimų tarnybos. – Vilnius, 1999.
20. **The Criminal Law Convention on Corruption and Explanatory Report.** Council of Europe, 1999.
21. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės nutarimas dėl organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos prevencijos programos // Valstybės žinios. 1999. Nr. 10–220.
22. **Lietuvos Respublikos** specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2003. Nr. 38–1657.
23. **Lietuvos Respublikos Seimo** 2002 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. IX–711 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002. Nr. 10–355.
24. **Kube/Storzer/Timm.** Kriminalistik Handbuch für Praxis und Wissenschaft. Band 1. – R. Boorberg Verlag, 1992.
25. **Pošiūnas P.** Kriminalistinės perspektyvos teisinės sistemos reformos kontekste // Justitia. 1996. Nr. 6.
26. **The Criminal Law Convention on Corruption and Explanatory Report.** Council of Europe, 1999.
27. **Lietuvos Respublikos** korupcijos prevencijos įstatymas // Valstybės žinios. 2002. Nr. 57–2297.
28. **Lietuvos Respublikos** specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2003. Nr. 38–1657.
29. **Lietuvos Respublikos** valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2002. Nr. 45–1708.
30. **Independent Commission Against Corruption in Australia.** – Canberra, 1998.
31. **Jočienė D.** Korupcija postkomunistinėse šalyse // Teisės problemos. 1997. Nr. 1.
32. **Burda R.** Nusikaltimai ekonomikai: sampratos modeliavimas ir šiuolaikinė tyrimo metodikos koncepcija. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). – Vilnius, 2000.
33. **Дулов А. В.** Основы расследования преступлений совершённых должностными лицами. – Минск, 1985.

The Peculiarities in describing Corruption's Criminalistic Description

*Doctoral Candidate Gintarė Šatienė
Mykolas Romeris University*

Keywords: corruption, criminological aspect of corruption, corruption in the context of criminalistic science, the corruptive criminal acts.

SUMMARY

Corruption as the criminal phenomenon was analyzed by criminology, criminal law, sociology and other sciences, but there was not any analysis of corruption definition in criminalistic in Lithuania till now. It is very

important to understand corruption in criminalistic in the right way because of the purpose of the criminalistic, which is to expand the facilities of investigation and prevention of corruption. First of all it is really important to discover the features of corruption in criminalistic and to define these criminal acts criminalistic dimension considering that criminalistic deals with topical issues on each of criminal acts, their methods of investigation, solution and prophylaxis, gathering, exploratory, assessment of evidentiary material and tactical methods and measures.

This article aims to delimitate the conceptions of criminalistic and criminological corruption and the peculiarities of corruption in the criminalistic sense while using comparative, logical, critical, systemic analysis and other methods. In order to reach that aim different attitudes of laws are compared and analyzed, various vantage-points typical for criminal acts with corruptive nature are presented; different reasoning about the delimitation of corruption concept in the context of criminology science is given.

It is stated that the phenomenon of corruption should be understood as a regular and integral criminal process which is carried out by the individual who has work relations with the establishment as well as with private business subject, electors, the audience of mass media, i.e. viewers and listeners. This criminal process is shown through the claims of the status and the reliance streaming to get personal benefit. The latter should be understood in wider sense, i.e. not only as material, but also as prestige, the possibility of career prospects and as a reciprocal favor. Criminological aspect of corruption defines corruption as a social phenomenon, i.e. a steady bribery typical for a person or a group of people. While analyzing corruption in the context of criminalistic science was noticed that it is reasonable to discuss not about the corruption as a social phenomenon, but about the detection of the criminal acts which have corruptive character as well as about the development of such acts, the preparation of prevention methods. Also it is necessary to speak about the tactical, technical ways and techniques of collecting and examining of the traces and other evidentiary material connected with the criminal acts. The author of this article believes that one part of criminology deals with the criminal acts having corruptive character and the other seeing corruption as a social phenomenon.

At the end of this article the author comes to the conclusion that corruption in the criminalistic sense should be understood as a group of corruptive criminal acts, done in the civil service, in the sector of public administration or while providing public services. They are united by the common nature of committing these crimes, the mechanism of the traces formation, detection and by aiming to get criminal benefit.

